

Vereniging Effecten Uitgevende Ondernemingen

De Nederlandse Beroepsorganisatie voor Accountants

Per e-mail: consultaties@nba.nl

Antonio Vivaldistraat 2
1083 HP AMSTERDAM

Datum 10 januari 2023

Onze ref. M40021693/1/10712704

Betreft: Consultatie NBA-Handreiking 1118 inzake het optreden van de externe accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders

Geachte heer Douma,

De VEUO heeft met belangstelling kennis genomen van de consultatie over de herziening van NBA Handreiking 1118, die betreft het optreden van de externe accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders. De VEUO waardeert de geboden mogelijkheid daarop te reageren en geeft hiermee haar reactie.

Introductie

De geconsulteerde Handreiking (de **Handreiking**) beoogt een nieuwe invulling te geven aan de rol van de externe accountant in de algemene vergadering (**AV**) van naamloze vennootschappen.¹ De NBA ziet een grotere rol voor de externe accountant in de AV en plaatst die in het licht van de wettelijke bepaling dat bestuur en raad van commissarissen van de vennootschap in beginsel alle verlangde inlichtingen aan de AV dienen te verschaffen. De NBA vindt het bij de maatschappelijke rol van de accountant passen dat deze tijdens de AV niet alleen een presentatie geeft over de controle en de daaruit voortvloeiende bevindingen, maar tevens al dan niet op vragen van aandeelhouders andere observaties deelt, zoals over:

- de kwaliteit van de interne beheersing en de administratieve organisatie
- onderdelen van de management letter
- informatiebeveiliging en cyberrisico's
- zijn indruk van de cultuur van de onderneming
- zijn beeld over de verschafte ESG-informatie ook als hij daarover geen assurance verstrekt

Hiermee zou de externe accountant over meer onderwerpen bevroegd kunnen worden en spreken dan volgt uit de wet en de recent herziene Nederlandse Corporate Governance Code, en al doende ook onderwerpen bestrijken die niet uit zijn controleopdracht voortvloeien en/of waarvoor geen accountancy-standaarden zijn.

¹ Anders dan de huidige versie lijkt de Handreiking niet meer beperkt tot beursgenoteerde ondernemingen, die tegenwoordig overigens ook in de BV-vorm worden gedreven. De VEUO richt zich in deze reactie, overeenkomstig haar doelstelling, op beursgenoteerde naamloze en besloten vennootschappen.

In het kader van haar consultatie legt de NBA vier vragen voor.² De VEUO geeft hieronder haar antwoorden op deze vragen door in te gaan op de voorgestelde Handreiking.

Belang van de externe accountant

De VEUO stelt voorop dat zij grote waarde hecht aan de rol, de onafhankelijke positie en de expertise van de externe accountant. De externe accountant is van groot belang voor beursgenoteerde ondernemingen en de daarbij betrokkenen. Dat zijn vanzelfsprekend aandeelhouders en crediteuren die moeten kunnen vertrouwen op de jaarrekening en het jaarverslag. De VEUO rekent daartoe ook de bestuurders en commissarissen, die belang hechten aan de werkzaamheden van de externe accountant en vertrouwen ontlenen aan diens oordeel.

Het vertrouwen van beursvennootschappen en hun stakeholders in de externe accountant is voor een aanzienlijk deel gebaseerd op diens professionaliteit en op de wettelijke en beroepsmatige toetsingsmaatstaven die hij bij zijn werkzaamheden hanteert. Zij vormen de basis van zijn oordeelsvorming en hetgeen hij verklaart in zijn controleverklaring en tijdens de AV.

De externe accountant wordt in toenemende mate ook zelf, zowel persoonlijk als via de accountantsorganisatie waaraan hij is verbonden en die de formele accountantsopdracht heeft, aangesproken op zijn verklaringen. Daarbij wordt soms meer van de accountant verwacht dan uit zijn taak voortvloeit, de veel besproken verwachtingskloof. Voor de positie van en het vertrouwen in de externe accountant is van belang dat duidelijkheid bestaat over zijn rol en hetgeen men wel en niet van hem mag verwachten. Beursgenoteerde ondernemingen zijn daarbij gebaat: ieder gebrek aan vertrouwen in de accountant schaadt ook de ondernemingen van wie hij de jaarverslagen beoordeelt.

Reactie VEUO

Vanuit deze achtergrond geeft de VEUO haar kernbevindingen over de voorgestelde Handreiking. De VEUO waardeert en onderschrijft het belang dat de NBA hecht aan het vertrouwen van aandeelhouders in de externe accountant. Zij vraagt zich evenwel af of de nieuwe Handreiking daaraan zal bijdragen, en geeft de NBA in overweging daarop verder te reflecteren.

² De vragen zijn: 1) sluit de handreiking voldoende aan bij de verantwoordelijkheden van bestuur / raad van commissarissen, accountants en aandeelhouders?, 2) ziet u binnen de wettelijke kaders meer ruimte voor de accountant om transparant te zijn naar aandeelhouders?, 3) verwacht u dat de aanpak in de handreiking zal leiden tot meer transparantie naar de aandeelhouders?, en 4) zijn er andere zaken die u onder de aandacht van de NBA wilt brengen met betrekking tot dit onderwerp?

1. Het belang van een duidelijke rolverdeling tussen het bestuur en raad van commissarissen en de externe accountant

De eerste verantwoordelijkheid voor het beantwoorden van vragen in de AV berust bij het bestuur en de raad van commissarissen (**rvc**). Zij zijn eerstverantwoordelijk voor de externe verslaggeving en voor hetgeen waarover verslag wordt gedaan, de gang van zaken in de vennootschap en haar onderneming.

Bestuur en rvc kunnen ook het best bepalen welke informatie aan de AV kan en moet worden verstrekt, en waar dat niet het geval is omdat zulks, zoals de wet dwingend voorschrijft, zou strijden met een zwaarwichtig belang van de vennootschap en haar onderneming. Waar die strijdigheid speelt, is het delen van informatie in beginsel ook nadelig voor aandeelhouders als zodanig omdat hun belang een afgeleide is van dat van de vennootschap.

De beoordeling welke informatie wel en niet met de AV kan worden gedeeld is de taak van bestuur en rvc. Zij kunnen die verantwoordelijkheid niet delegeren, laat staan overlaten aan de externe accountant die tot hen immers in een controle-verhouding staat.

In de wet en de zojuist herziene Nederlandse Corporate Governance Code, zoals ook beschreven in het consultatiedocument, is daarom helder uiteengezet welke rol de accountant in de AV vervult.

Als de externe accountant de informatieplicht van bestuur en rvc voor hen gaat proberen in te vullen, hetgeen een gevolg kan zijn van de in de Handreiking voorgestelde handelwijze, dreigt al snel onduidelijkheid over hun rolverdeling. Dat doorkruist de taakuitoefening van bestuur en rvc, en komt niet ten goede aan het vertrouwen in de externe accountant. Dit is ongewenst, en verdraagt zich niet goed met de wettelijke regeling omtrent de informatievoorziening aan de AV.

2. Wezenlijke informatie dient te blijken uit het jaarverslag en de controleverklaring

Uitgangspunt is dat alle accountantscontrole-gerelateerde informatie die voor aandeelhouders relevant is dient te blijken uit het jaarverslag van het bestuur en de rvc, en uit de controleverklaring van de externe accountant. Als het goed is, is daaraan geen materiele informatie meer toe te voegen tijdens de AV.

Dat klemt temeer, omdat bij veel beursvennootschappen het overgrote deel van de aandeelhouders niet in persoon aan de AV deelneemt, waardoor in de vergadering geen sprake zou zijn van gelijke en gelijktijdige informatieverstrekking aan aandeelhouders. Bij veel grote beursfondsen worden de meeste aandelen gehouden door institutionele beleggers in binnen- en buitenland, en deze laten zich in meerderheid via volmacht vertegenwoordigen. Hier komt nog bij dat het niet is toegestaan ter vergadering informatie te delen die koersgevoelig is.

De VEUO ziet thans geen reden aan te nemen dat de informatievoorziening over de controleverklaring tekort zou schieten. Het consultatiedocument geeft daar ook geen verdere onderbouwing of data voor. Voor zover het maatschappelijk belang gediend zou zijn met meer informatieverstrekking, zoals de NBA aanneemt, ligt het in de ogen van de VEUO op de weg van de beursvennootschap om, binnen de wettelijke kaders, die afweging te blijven maken en de informatie met de betrokken stakeholders te delen.

Onderdeel van die afweging is uiteraard ook de wijze en plaats waarop die informatie zal worden gedeeld, en met wie. Resultaat van die afweging kan zijn dat de informatie op de AV wordt gedeeld, maar ook en veel vaker dat dit in (jaar)verslaggeving gebeurt, via een persbericht, of bijvoorbeeld op de website van de vennootschap. In die laatste gevallen bereikt de informatie ook meer stakeholders dan enkel de ter vergadering aanwezige aandeelhouders. Vanzelfsprekend kan een onderneming ervoor kiezen over de informatieverstrekking in overleg te treden met de accountant, iets wat in de praktijk ook gebeurt.

3. *Het oordeel van de externe accountant en zijn verklaringen ter AV*

Als de accountant persoonlijke observaties moet gaan delen over de nieuw toegevoegde onderdelen van de Handreiking, wordt hij al snel in een lastig parket geplaatst. Het kan zijn open communicatie met bestuur en rvc beperken (zie 5 hieronder). Aan zijn verklaringen wordt bovendien groot gewicht toegekend, terwijl het voor hem lastig is publieke mededelingen te doen over onderwerpen die buiten zijn controleopdracht vallen of waarbij hij zich niet kan baseren op accountancy-standaarden om zijn waarnemingen te toetsen en zijn verklaringen op te baseren. Uitgangspunt is dat een *professional opinion* van de accountant gebaseerd moet zijn op een deugdelijke grondslag, bestaande uit *sufficient competent evidence* verkregen door een adequate controle-aanpak. Het is de vraag of die deugdelijke grondslag er steeds is bij de genoemde onderwerpen. De VEUO vraagt de NBA eerst te onderzoeken in hoeverre deze onderwerpen thans terugkomen in de controles bij beursgenoteerde ondernemingen en in de communicatie tussen accountant en bestuur, en hoe die werkzaamheden door het bestuur van dergelijke controle-cliënten wordt ervaren.

Als zijn uitlatingen vragen oproepen zal de accountant die nader moeten (kunnen) onderbouwen, en daarop kan hij zowel in de vergadering als nadien worden aangesproken. Vanzelfsprekend zou de accountant kunnen weigeren nadere informatie te verstrekken, maar zelfs als dat met de beste bedoelingen gebeurt zal dat al snel het tegenovergestelde effect hebben van hetgeen is beoogt te weten het zichtbaar betrachten van meer transparantie.

Omdat de externe accountant zich dat voorafgaand aan de vergadering terdege zal realiseren, is de verwachting gerechtvaardigd dat hij zijn antwoorden van tevoren zal

opstellen en nauwgezet redigeren. Dat zien wij ook thans in veel AV's. Het is maar de vraag of (het oplezen van) vooraf nauwkeurig geformuleerde antwoorden zullen (zal) kunnen bijdragen aan het vertrouwen in de accountant, of juist het tegenovergestelde effect zal hebben van de indruk slechts beperkt transparant te zijn.

Anderzijds, als de accountant vrijuit spreekt, bestaat de kans dat hij verklaringen aflegt die verder gaan dan hij voor ogen had, zowel qua inhoud als toonzetting of omdat zij anders worden ontvangen en uitgelegd dan de accountant voor ogen stond. Dit kan ook de belangen van de vennootschap schaden.

Een vraag die de VEUO daarbij heeft is of de externe accountant altijd in de positie is de portee van de hem gestelde vragen of de gevolgen van zijn antwoord daarop (staande de vergadering) te overzien. Vragen kunnen bijvoorbeeld worden gesteld door aandeelhouders die een procedure tegen de vennootschap in voorbereiding hebben of overwegen. Zij kunnen daarbij aan de vennootschap tegengestelde belangen hebben bij het verkrijgen van bepaalde antwoorden, of deze willen uitlokken, maar dit hoeft niet duidelijk te zijn voor de externe accountant. Hij kent de aandeelhouders ook niet. Hierbij moet opgemerkt worden dat de rechter achteraf groot gewicht toekent aan hetgeen tijdens aandeelhoudersvergaderingen wordt verklaard, en daarbij niet zelden woordelijk afweegt wat aan aandeelhouders is medegedeeld. Het is de vraag of de accountant daarmee voldoende comfortabel is en effectief kan omgaan, en of het wel fair is dat van hem te verlangen.

4. Praktische implicaties

Er speelt een aantal van dit soort praktische maar niet onbelangrijke vragen, waar het consultatiedocument naar de mening van de VEUO nog onvoldoende aandacht aan besteedt.

Wat bijvoorbeeld als het bestuur en de rvc tijdens de vergadering van mening zijn dat een bepaald antwoord van de externe accountant niet juist is of de gang of stand van zaken onvolledig weergeeft, of qua toonzetting een verkeerde indruk geeft? Gaan zij daarover dan met hem in discussie ter vergadering? Of is de gedachte, zoals het consultatiedocument suggereert, dat de vergadering wordt geschorst voor overleg, desnoods meer dan eens? Hoe ziet de NBA dat voor zich? Het schorsen van een AV van een beursvennootschap is ongebruikelijk, en kan in zichzelf leiden tot vragen en zelfs onrust.

Wat als bestuur en rvc menen dat bepaalde informatie vanwege het zwaarwichtig belang van vennootschap en onderneming niet kan worden gedeeld, maar de accountant dat toch doet of lijkt te gaan doen? Wordt deze dan geïnterrumpeerd? Of wordt dan opnieuw geschorst om de situatie te bespreken? Ook hier vraagt de VEUO zich af of dat realistisch is, en speelt in de kern dat de accountant niet voor bestuur en

rvc kan bepalen hoe zij met hun informatieverplichting dienen om te gaan (zie 1 hierboven).

Hierbij zij opgemerkt dat het praktisch niet doenlijk zal zijn om ter zake alle nieuw in de Handreiking genoemde onderwerpen van tevoren tussen bestuur, rvc en externe accountant af te stemmen wat wel en niet ter vergadering kan worden gezegd. Er zijn immers honderden vragen mogelijk. Het beantwoorden van een vraag door het geven van een standaard-reactie die in feite aan de kern ervan voorbijgaat wordt al snel, en begrijpelijk, als onbevredigend ervaren en kan (weliswaar ten onrechte, maar toch) opnieuw de indruk wekken van juist een gebrek aan bereidwilligheid en transparantie.

De Handreiking verwijst voor de afstemming tussen de externe accountant en bestuur en rvc voorafgaand aan de AV naar de voorzitter van de AV. Die gaat inderdaad over de orde van de vergadering en bepaalt ter vergadering of en door wie bepaalde vragen beantwoord worden. Dit zou duidelijker in de Handreiking naar voren moeten komen. In de praktijk is het overigens vooral het bestuur dat de vragen in de AV beantwoordt en (zo nodig: staande de vergadering) de afweging maakt wanneer het zwaarwichtig belang van de onderneming met een bepaalde openbaarmaking wordt geschaad.

5. Het belang van vertrouwelijk overleg tussen beursvennootschap en externe accountant

Een deel van de voorgestelde nieuwe onderwerpen betreft de management letter en de communicatie tussen accountant en vennootschap. Als gezegd, wezenlijke onderdelen van de management letter die van materieel belang zijn voor aandeelhouders zullen in het jaarverslag worden vermeld, indien nodig onder vermelding van het oordeel van de accountant.

Beursvennootschappen en hun stakeholders, waaronder aandeelhouders, zijn er evenwel bij gebaat dat er open en vertrouwelijk overleg kan plaatsvinden tussen bestuur en rvc en externe accountant. Dat draagt direct bij aan de wederzijdse informatieverstrekking en -uitwisseling en daarmee aan de kwaliteit van de accountantscontrole. De in principe vertrouwelijkheid van de management letter is daarvan een voorbeeld. De accountant kan zich daarin vrij en direct uiten, zonder overmatig beducht te hoeven zijn dat ieder woord door derden wordt gewogen, bijvoorbeeld in het kader van een procedure. De management letter is geen openbaar document, de AV is dat vaak wel.

De Verordening gedrags- en beroepsregels accountants van de NBA noemt in art. 2 sub e de vertrouwelijkheid daarom ook als één van de fundamentele beginselen waaraan de accountant zich heeft te houden. De VEUO is van mening dat deze vertrouwelijkheid als uitgangspunt meer aandacht zou moeten krijgen in de Handreiking, en dat het consultatiedocument hier nu te weinig aandacht aan besteedt.

6. *De de facto openbaarheid van de AV van de beursvennootschap*

Bij het voorgaande moet worden bedacht dat de AV van beursvennootschappen de facto vaak een openbaar karakter heeft: veel AV's worden live gewebcast, en iedereen kan een enkel aandeel kopen en zich zo toegang tot de vergadering verschaffen. Dit legt een extra gewicht op de zorgvuldigheid van het proces ter vergadering, en op hetgeen in de vergadering over de vennootschap en haar onderneming wordt gezegd.

Afsluiting

Uit het voorgaande blijkt dat de voorgestelde nieuwe Handreiking veel vraagtekens oproept, dat het uitgangspunt ervan naar de mening van de VEUO niet past in de wettelijke regeling omtrent de informatieverstopping aan de AV, dat het voorstel belangrijke praktische complicaties kan veroorzaken die niet afdoende in het consultatiedocument worden onderkend en geadresseerd, en dat zij de open communicatie tussen externe accountant en beursgenoteerde controle-client juist kan bemoeilijken. Als de externe accountant een pragmatische positie gaat innemen omtrent hetgeen hij wil verklaren in de AV, loopt hij het risico steeds gevoeliger te worden voor verdergaande wensen aan zijn adres om informatie te delen en gezichtspunten publiek te maken. Omdat die wensen altijd blijven bestaan, verzwakt hij zo zijn positie.

Een handreiking als deze zou juist gebaseerd moeten zijn op een gebalanceerde afweging en concrete handvatten moeten bieden aan de externe accountant (en de controle-client) om zich ter AV op te kunnen baseren.

In deze vorm vraagt de Handreiking van de externe accountant het afleggen van een breed scala aan verklaringen over onderwerpen waarover de accountant in essentie niet veel anders kan doen dan zijn persoonlijke gezichtspunten publiek maken, en dat stuurt hem op een onzeker pad.

De VEUO kan zich overigens ook voorstellen dat deze zorgen leven bij accountantsorganisaties.

De VEUO is graag bereid haar bevindingen met de NBA te bespreken.

Hoogachtend en met vriendelijke groet,

Sven Dumoulin
Algemeen Secretaris VEUO